

NAWA (97) *sb f*

nâw- (82), naw- (11); naw- *BielSpr, RybGęśli* (3), *KlonFlis* (4); nâw- : naw- *BielKron* (36:3). ◇ nâw; *końcowe a jasne*.

sg *N* nâwa (13). ◇ *G* nâwy (10). ◇ *D* nâwie (2). ◇ *A* nawę (14). ◇ *L* nâwie (3). ◇ *pl N* nâwy (16). ◇ *G* nâw (10). ◇ *D* nâwóm (1). ◇ *A* nâwy (15). ◇ *I* nâwami (2); -ami (1), -(a)mi (1). ◇ *L* nâwach (9); -âch (4), -ach (3), -(a)ch (2); -âch *BielSpr, StryjKron*; -ach *ZawJeft*; -âch : -ach *BielKron* (2:2). ◇ *du A (cum nm)* nâwie (2) *BielKron* 453, 460.

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVI (jeden z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.

1. *Okręt, łódź; navis Vulg, Modrz, Cn; phaselus Mącz; classis, navigium, trabs, vehiculum Cn* (96) : *RejZwierz* 13, 31 v, 47v; Niedáleko od tego miáftá leży Seleuná [...] / fkađ do Cipriyńkiego kroleŃtwá nawy wielkie idą. *BielKron* 267; ták iz muŃieli wmiotác w morze zbroię dla cięŃzkoŃci naw/ y lámi wykákowáli w wodę nieprzyaciáele. *BielKron* 460, 259, 283, 289, 293v, 337v (18); *Mącz* 119b; *KochMon* 23; iz Ńaden mądry nieobiera Styrniká do nawy dla zacnoŃci rodzáu/ ále dla godnoŃci/ á vmieiętnoŃci Ńtyrowánia *ModrzBaz* 15v; Stánął wiátr/ morze Ńpádło/ Ńeglarze [!] ożyli/ Nawę do portu zdrową przybili. *KochPs* 165, 165; *StryjKron* 96, 255, 260, 315 [2 r.]; *KochMuza* 27; *KochPhaen* 6, 16; nawá Ńadnéy Ńpráwy Nie Ńlucha/ ále w morŃkim rozgniewániu pływa Sámopás *KochPam* 85, 83, 85 [3 r.], 86; *KochPieŃ* 36, 41, 53; *KochWr* 16; *RybGęśli* B, C3v; *PowodPr* 2, 83; Argus napierwey k woli Iáfonowi Zbudował nawę AEŃonowicowi *KlonFlis* C4v, A3, A3v, B4.

nawa czego [= z czym] (1): y wziął im Ńiedrń naw kupi rozmáitych y Ńtrzelby puŃzkárkiey niemáło *BielKron* 460.

nawa z czym (1): tą wodą nawy wielkie z kupiámi do miáŃthá idą. *BielKron* 283v.

nawa czyja [w tym: ai poss (5), pron poss (4), G sh i pron (3)] (12): gdzie tám ná drodze vpáthrzyliŃmy dwie Nawie Maurów *BielKron* 453; wŃkoczyli HiŃzpani do nich ná ich nawę/ Ńiekli ie/ bili/ y miotali do wody *BielKron* 460, 240, 451, 454 [2 r.], 460 [3 r.]; Podobno wtył okrętu łańcuchem za Ńzyię Vwiązána/ poŃrzodkiem Graeckich naw popłynę. *KochOdpr* B; IuŃ kto miał iáchác w Nawę Ńwoię wŃtąpił/ A kto miał zoŃtác/ z okrętow wyŃtąpił *GrochKal* 9, 9.

W poŃłączeniach szeregowych (2): *Mącz* 297b; Ty [Wisło] Ńzkutę/ lichtan/ batę/ y náwy rozne/ Traffty/ komięgi/ dŃwigaŃz nigdy nie prozne. *RybGęśli* D2v.

W porównaniach (2): Lecz ztobą wŃpák płynie [okręt = gwiazdozbiór]: ProŃto/ iáko więc nawá/ nim w porćie záwinie Zwyczáyny Ńeglarz *KochPhaen* 14; *PowodPr* 2.

W charakterystycznych poŃłączeniach: nawa bezpieczna, dluga, genueńska, grecka, mała (2), *nieprzyacielska* (2), *pełna [czego]* (3), *pogręŃła, pożyteczna, prędká, rozbitá, słabá, sydońska, synowska, Ńwietná, Ńwięta, wielká* (4), *wysoká; budownik nawy, sprawca; nawę odbijać, odjác, prowadzić, przybić [= doprowadzić do portu]* (2), *przyciágnác, sprawowác* (2), *wziác, zbudowác; rzucić się na nawę, uderzyć, wskoczyć; wsiadać (wsieŃć) w nawę* (2), *wŃtąpić; w nawie wieŃć się* (2); *nawa utonęła* (2).

Zwrot: »nawami, w nawach, na nawie (po)płynác (a. przyplłynác, a. pływać)« [szyk zmienny] (1:1:1): *KochMon* 27, 28; Płynął ná prędkiey Nawie przez gŃębokie morze *KochPam* 81.

Wyrażenia: »nawa cięŃzka« (1): WyrzekŃszy tho/ vderzył ná dwie náwie cięŃzkie *BielKron* 460.

»lekka nawa« (1): trąfiáło fie iż Celox/ to ieft lekka nává/ w ktoreiem ia był/ odchodzilífmy dáley ná morze gdy fie náczy pothykáli [! *anakolut*] *BielKron* 460.

»nawa morska« (1): ták R. P. práwem Krześciánfkim íporządzona/ może być przyrownána Okrętowi ábo Nawie Morfkiey. *PowodPr* 2.

»nawa morzolutna« (1): z myślą ochotną Wsiádác chcefz/ widzę/ w Nawę morzolutną *GrochKal* 7.

[»nawa smolna«: Ná nowiu Pázdzierniká wsiadł potem ná fłone Báltyczne wody/ pędził wiátr nawy ímolne. *ZbylDroga* D2v.]

»nawa wodopławna« (1): kiedym cie naprzod w nawach wodopławnyeh Z lacedemońskich unioś onych krajów sławnych *KochMon* 34.

Zestawienie: »nawa pretoryja« = *okręt dowódcy we flocie portugalskiej* (1): Nawá pretoria/ to ieft w kthorey przełożony siedział/ y ze dwiema drugimi/ nie wiedzieć gdzie fie podzieli *BielKron* 453.

Szeregi: »nawa albo łódz« (2): by thám która nawá álbó łódz z onych fkał ná ziemię vpádła/ w kęfy by fie zdruzgála *BielKron* 283, 452.

»nawa albo nasad« (1): Dunáiem fie puścić miawfzy wżyfłki do tego doftátki/ ták w Ludziech/ w Zbroi/ Strzelbie iáko w żywności/ y w Náwach álbó náładzieh. *BielSpr* 58v.

»nawa i (a, a(1)bo) okręt« [szyk 4:2] (3): KRól theż Egipfłki zebrał [...] Naw też á okrętow bárzo wiele [*naves multas*] *Leop 1.Mach* 11/1; *BielKron* 284v, 451v, 454 [2 r.]; *PowodPr* 2.

Przen (10) : Nie ímiem fie bez was [*muzy*] puścić ná tę wodę/ Bo widzę zbytnie wielką niepogodę. Wy lámy nawę/ y żagle ípráwuycie *KochSz* A4v; Wielkich Iágiełow potomku iedyny, [...] W niewielkiey łodce przeciw sílney wodzie, Niechcąc ia płynąc, nawy fie twey chwytam *GrochKal* 2.

Zwrot: »w nawach pływać« (1): Tákowy ieft lós wieku náłzého/ Ze w nim nie niémálfz wftáwiczného. [...] Iáko ná morzu odmiennóść mamy/ Bo dziś ípokoynie w nawách pływamy: Ockniefz íye/ álic nawálnóść írogą Obaczyfz/ z twoią lękliwą trwożą. *ZawJeft* 31.

a) *O Rzeczypospolitej* (5) : tedy tę Propoficią ípifawfzy/ podavam wżyfłkim ítanom tey Nawy/ przez ręce y obronę Wáfzey K. M. *PowodPr* 2.

Wyrażenie: »nawa Rzeczypospolitej« (4): Na przod ítáráymy fie/ áby tá Nawá R. P. krześciánfkiey zwálnzczá náłzey/ była od tákiey nawálnóści vlzoná. *PowodPr* 81, 3, 54, 56.

b) *Załoga okrętu* (2) : ktore Nawy gdy nas wyrzáły/ poczęły wćiekác wymiotawfzy złoto w morze. *BielKron* 453.

nawa czyja (1): Iedná z nich Cynozurá po Grecku íye zowie: Tá druga ieft Helice. pósfedniéy Grékowie/ Ale piérwífzey Sydonfkie nawy wżywáią *KochPhaen* 2.

2. *astron. Wielki gwiazdzbór Okręt Argonautów odpowiadający dzisiejszym czterem gwiazdzbiorom: Kil, Kompas, Rufa i Żagiel* (1) : Strzelcá chróniac íye Perfeus/ odbiegł práwéy nogi: Y kray Náwy/ téyże z nim náfzláduie drogi. *KochPhaen* 23.

Synonimy: **1.** *korab, nasad, okręt, statek.*